

În care noul se împletește cu clasicitatea. Acest lăcaș lăsat moștenire teatrului Europei, căci în curând își va scrie și acest nume pe frontispiciu, i-a adăpostit spectacolul-testament, acel faimos **Così fan tutte**, care a intrat în legendă. Colaboratorii apropiați ai regizorului au considerat că merită să-i alăture un altul, reluând cu același prilej, capodopera sa scenică **Grande magie** de Eduardo de Filippo. Și chiar dacă nu i-au adresat o scrisoare asemănătoare celei citate, cu siguranță ei au gândit la fel. Piatră și sânge! Aceasta e vocația pentru teatru!

Pe urmele lui... Peter Brook și a spectacolelor sale

„Nu vreau să fiu un artist. Pentru mine teatrul nu înseamnă artă, ci o bucurie continuă; pur și simplu, încerc ca oamenii să se simtă mai bine la sfârșitul spectacolului. Nu urmăreau același scop și în tragediile grecești, ca, povestind atenienilor întâmplări cutremurătoare, să-i ajute să-și exorcizeze propriile pasiuni? Eu compar teatrul cu un restaurant bun, de unde oamenii ies satisfăcuți, sau cu o partidă sportivă, unde actorii joacă animați de o energie debordantă. Două comparații nu prea intelectuale! Dar teatrul nu este intelectual. Este o fugară scânteie de viață, care apare, dispăre...” Peter Brook.

Una dintre legendele vieții ale artei spectacolului din cea de a doua parte a secolului XX, Peter Brook (născut la Londra în 1925) ajunge, la nici douăzeci și cinci de ani, director de producție la **Royal Opera Covent Garden**.

După o lungă perioadă în care montează la Londra, Paris și New York, devine director la **Royal Shakespeare Theater** la Stratford-on-Avon.

În 1971, înființează, alături de Micheline Rozan, **CIRT** (Centre International de Recherche Théâtrale), iar apoi, în 1973, **CICT** (Centre International de Création Théâtrale).

În 1974, deschide **Théâtre de Bouffes du Nord** cu *Timon din Atena*, ca ulterior să monteze, printre altele, *Les Iks* (1975), *Adunarea păsărilor* (1979), *Livada cu vișini* (1981), *Mahâbhârata* (1985), *Furtuna* (1990), *L'Homme qui* (1993), *Eu sunt un fenomen* (1998).

De asemenea, a montat spectacole de operă pe cele mai faimoase scene lirice ale lumii: *Boris Godunov*, *Boema*, *Nunta lui Figaro*, *Salomeea* la **Covent Garden**, *Faust* și *Evgheni Oneghin* pe scena **Metropolitan**-ului newyorkez. Pentru Festivalul de la Aix-en-Provence montează în 1998 *Don Giovanni*.

Pentru marele ecran, Peter Brook a realizat *L'Opéra des Gueux* (1953), *Moderato Cantabile* (1959), *Le Seigneur des mouches* (1963), *Marat-Sade* (1967), *Regele Lear* (1969), *Întâlniri cu oameni remarcabili* (1976–1977).

A scris *Spațiul gol* (L'Espace vide, Editions du Soleil, 1968), *Puncte de suspensie* (Points de suspension, Editions du Soleil, 1987), *Le Diable c'est l'ennui*, Editions Actes Sud Papiers, 1991), *Cu Shakespeare* (Avec Shakespeare, Editions Actes Sud Papiers, 1998), *Forget. Shakespeare*, 1999).

Hamlet de William Shakespeare—Théâtre de Bouffes du Nord, Paris, 2000

După cum se observă și din foarte scurta biografie de mai sus, Shakespeare l-a „acompaniat” pe Brook de-a lungul întregii sale cariere, acesta considerând că

opera shakespeariană reprezintă un patrimoniu cultural universal ce ajută la depășirea barierelor – religie, limbă, frontiere – ce împart lumea.

Ultima montare de răsunset a constituit-o *Hamlet*, realizată în urmă cu aproape trei ani la **Théâtre de Bouffes du Nord**, pentru Festival d'Automne, Paris 2000 (refăcut în stagiunea trecută). Cu acest spectacol, Brook și-a reunit două planuri de interes: teatrul și cinematograful, realizând simultan spectacolul pentru scenă și montajul pentru cinema. Cum oricine s-ar fi așteptat, regizorul propune o lectură personală a tragediei. Selectează scene, restrânge numărul personajelor și concentrează întreaga acțiune în jurul lui Hamlet, interpretat de tânărul actor de culoare american Adrian Lester, ce construiește un personaj continuu frământat, sensibil, impulsiv și violent în confruntările menite să-l răzbune pe tatăl asasinat. Spectacolul prezintă o lectură multiculturală a textului, creând un mozaic subtil de accente indiene, japoneze pentru ilustrarea tragediei daneze. Utilizarea unei distribuții internaționale, de altfel un obicei bine cunoscut al regizorului, vrea să accentueze dimensiunea universală a textului shakespearian.

Interesul pentru această montare rezidă și în faptul că Peter Brook însuși și-a transpus pe peliculă creația artistică, transmitând în acest fel punctul său de vedere subiectiv, unghiul său de percepție a acțiunii, a mesajului emis dinspre scenă.

Costumele de Can Themba, Mthobi Mutlootse, Théâtre de l'Oeuvre, Paris, 2003

Undeva, în vestul Johannesburgului sud-african, se află un oraș ce se cheamă Sophiatown. Nu e nici frumos, nici scilpitor, nici plin de soarele reflectat de ferestrele

caselor... În Sophiatown nu există ferestre, ci doar cartoane sau bucăți de tablă în loc de geamuri. Ceea ce face însă din Sophiatown un loc special sunt locuitorii săi: păgâni, creștini, musulmani, budiști, hinduiști, de toate felurile, credințele și rasele. Un loc minunat, în care cântă peste tot muzica, plin de cafenele clandestine cu nume răsunătoare... Aici trăiesc Philemon și Matilda, eroii romanului *The suit* scris de Can Themba. Povestea unui mènage à trois: o nevastă, un soț și un costum. O poveste ce începe cu umor și ironie și se termină cu multă cruzime.

Peter Brook a adus pe scena de la **Théâtre de l'Oeuvre**, în stagiunea de curând încheiată, această comedie, dramă, fantezie, bucată de viață, această evocare a locurilor atât de îndepărtate pentru noi, cu muzica, cu suferința și cu bucuriile lor: „Ceea ce m-a frapat la acest text a fost umorul. Piesa, adaptată după romanul lui Can Themba, autor *maudit* ce a sfârșit alcoolic, în exil, dovedește, în mod paradoxal, un umor plin de forță. Chiar în fața greutăților, a celor mai grele situații, există întotdeauna o rațiune fundamentală de a supraviețui, ce se reduce doar la bucuria de a trăi.”

Pentru regizor, lucrul cu actorii de culoare reprezintă întotdeauna un prilej de noi descoperiri. „Nu aş vrea sa par rasist, dar actorii africani aduc în jocul lor o extraordinară energie, o fascinantă varietate de registre. Pare că întregul lor corp joacă, nu doar chipul, ca în cazul occidentalilor.”

Moartea lui Krishna, text de Jean-Claude Carrière, Marie-Hélène Estienne, Théâtre de Bouffes du Nord , Paris, 2003

Probabil cel mai spectaculos și mai faimos spectacol realizat vreodată de Peter Brook a fost și rămâne *Mahâbhârata*, în 1985: 9 ore de spectacol interpretat de peste 20 de actori și 5 muzicieni, realizat după adaptarea textului de căpătâi al hinduismului (18 volume – în jur de 40.000 de pagini) de către Jean-Claude Carrière. Maurice Benichou îl interpreta în acel spectacol pe Krishna: „toată istoria umanității se gasește în acest text popular, declara actorul. Dorința de a înființa o națiune prin minciună și prin exterminarea vecinilor... războiul individual, interior, confruntarea fiecăruia cu forțele întunericului... Textul este de o incredibilă actualitate. A fost scris acum mai bine de cinci mii de ani dar rămâne atemporal. Îl conține pe Shakespeare, tot teatrul antic, tot teatrul contemporan...”. După 18 ani de la montarea *Mahâbhâratei*, Maurice Benichou povestește, pe scena de la Théâtre de Bouffes du Nord (spectacolul este prezent și pe afișul Festivalului de la Avignon), *Moartea lui Krishna*, adaptarea ultimului volum, gândită pentru scena de același Jean-Claude Carrière, împreună cu Marie-Hélène Estienne, sub diriguirea – cum altfel – a lui Peter Brook.

Tu prend ta main dans la mienne, de Carol Rocamorra, Théâtre de Bouffes du Nord , Paris, 2003

Și tot pentru **Théâtre de Bouffes du Nord**, în stagiunea încheiată de curând, Peter Brook aduce pe scenă povestea de dragoste dintre Cehov și Olga Knipper, una dintre cele mai faimoase actrițe ale Teatrului de Artă din Moscova, primă interpretă a multor roluri cehoviene. Cei doi au trăit, timp de 6 ani, o minunată poveste de dragoste, „consumată” însă mai mult prin scrisori (peste 400) din cauza tuberculozei ce-l măcina pe dramaturg și îl ținea la mii de kilometri de Moscova, la Ialta. Regizoarea Carol Rocamorra a tradus în Statele Unite o serie dintre textele lui Cehov, printre care și această corespondență privată. Pornind de la scrisori, Carol Rocamorra a scris și regizat ea însăși textul respectiv în Statele Unite. Ulterior, el a fost montat la Londra (protagoniști fiind Paul Scofield și Irene Worth), ca în această stagiune să ajungă, sub diriguirea lui Brook, la Paris. Interpreți: Michel Picolli și Natașa Parry, spectacolul intitulându-se *Tu prend ta main dans la mienne*.